

הקדמת מפקד מרכז דדו

קובץ המאמרים על מלחמת "חרבות ברזל" שנכתבו על ידי תא"ל (מיל") ד"ר מאיר פינקל, חלקם במשותף עם עמיתים, יוצא לאור בתקופה משמעותית ובעיתוי ייחודי עבור צה"ל, בחלוף מעל שנתיים של מלחמה אזורית רב-זירתית, הממושכת בתולדות המדינה ומהמורכבות שידענו.

צה"ל מצוי כעת בתקופה של מעבריות – מהשלבים העצימים של מלחמת "חרבות ברזל" בזירות השונות לפרקים הבאים של התמודדות עם אתגרים אסטרטגים ומבצעיים, קיימים ומתהווים; מוכנות, כשירות ובניין כוח לעתיד. זהו עיתוי ייחודי, שכן בנקודת הזמן הזו מתחייבת ההשתנות שלנו פנימה, על בסיס הצורך בהשלמת בירור עומק של נסיבות הכישלון ב-7 באוקטובר 2023, תובנות המלחמה, על ההישגים והפערים במהלכה, למידה מתחקירים והפקת לקחים – כל אלה בראי קידום מוכנות מיטבית להתפתחות המערכה ולמלחמה הבאה.

מאמריו של תא"ל (מיל") ד"ר מאיר פינקל מייצרים בסיס ידע נרחב ומגוון על התהליכים שעבר צה"ל בשנים האחרונות, מתוך ראייה ביקורתית, מפוכחת וצופה פני עתיד. המחבר, שכתב ופרסם כ-20 מאמרים ב-20 החודשים האחרונים (בתחילת המלחמה שירת במילואים בפיקוד הצפון), תורם מניסיונו ומבקיאותו בתור מפקד קרבי, קצין מטה וחוקר אקדמי וצבאי – כדי לשקף משרעת רחבה של הבנות, תפיסות ומגמות מתהוות בחתכים שונים של צה"ל ומפקדיו, כפי שהוא ושותפיו לכתיבה מזהים ומנתחים אותן, מנקודת מבט רב-זרועית ובין-מדרגית.

המוכנות למלחמה הבאה נכון שתילמד מלקחי העבר, בהתאמות הנדרשות, ומתשתית ידע עמוקה, תאורטית ואמפירית; מבצעית ואסטרטגית; ומבוססת למידה מערכתית על שעברנו בשנתיים האחרונות. כמו כן, עליה להביט נכוחה אל אתגרי ההווה והעתיד. המאמרים בספר זה, המאוגדים בחמישה שערים תוכניים, נותנים מענה, גם אם ראשוני וחלקי, לצורכי הלמידה של הצבא. יתרה מכך, הם נותנים במה ייחודית לפיתוח ידע עיוני על בסיס המלחמה ומה שקדם לה, באופן שכמעט אינו נעשה בצה"ל ומחוצה לו.

השער הראשון דן במרכיבי תרבות צבאית ודפוסי חשיבה, כפי שזוהו במהלך המלחמה הממושכת. תחושת השליטה העודפת במציאות שהתפתחה בשנים שלפני המלחמה היא סממן לפער במודעות העצמית בנוגע לעצמנו, וביחס לאויבנו

ולמערכת שסביבנו. זהו מרכיב שעלינו להתמודד עם השלכותיו וסיכוייו, בשלבי המעבר מהמלחמה לתהליכי הלמידה, המוכנות ובניין הכוח קדימה.

השערים השני והשלישי מביאים לידי ביטוי שתי נקודות מבט של תהליכי השתנות עמוקים בצה"ל – הן בקומת האסטרטגיה הצבאית, כפי שהתממשה הלכה למעשה במלחמה גם אם טרם נוסחה ותוקפה רשמית; הן בקומות האופרטיבית והטקטית, לרבות מימושן של תפיסות בנוגע לפיקוד משימה בלוחמת היבשה, מיקום המפקד בדרג החטיבה והיכולת להוציא לפועל בהצלחה תמרון רחב היקף הנשען על עקרונות הקרב המשולב, שבועות ספורים לאחר כישלון 7 באוקטובר.

השערים הרביעי והחמישי מציגים היבטים תהליכיים ומתודולוגיים של התקופה שאנו נכנסים אליה כעת, תוך הישענות על למידה מהעבר, לדוגמה מלחמת יום הכיפורים, ותהליכי השתנות בצה"ל אחרי טראומה ממלחמות. יש בהם כדי להצביע על כיוונים, גם אם ראשוניים, לאופן שבו עלינו לצעוד בהיבטי הלמידה, הפקת הלקחים, קצב המימוש והביקורתיות העצמית, ובעיניי הם מדגישים את הצניעות הנדרשת מכולנו בשלבים אלה של מעבריות והשתנות.

אני מוצא חשיבות רבה בהוצאתו לאור של ספר זה בעיתוי הנוכחי, וזאת בשל כמה תכליות. ראשית, בסיס ידע משותף המתאר מנקודת מבטם של המחברים את תהליכי ההשתנות המורכבים שהחלו, ומגמות בנוגע לאלה שעוד לפנינו. שנית, מקור חשוב ללמידה ולהכשרות בדרגי הפיקוד השונים, במטה המבצעי והמוסדי. זאת הסיבה המרכזית שמצאנו לנכון לרכז את המאמרים ולאגדם כ"שלם" הכשרתי, שיהיה מצע עיוני רלוונטי לקצונה הבכירה בתקופה הקרובה. שלישית, זהו אמצעי להעצמת השיח הביקורתי בצה"ל, כולל על תוכן המאמרים עצמם. ככל שנעמיק ונשוחח, נדון יותר על התכנים ותהליכים ונקיים ביקורת עניינית כלפי עצמנו – כך נקבל החלטות מושכלות יותר ונהיה טובים יותר.

במבט קדימה. הודות להישגים המבצעיים של צה"ל עם שותפינו בזרועות הביטחון, השתפר מצבה האסטרטגי והאופרטיבי של ישראל ביחס למצב שבו היינו בתחילת המלחמה. בחודשים האחרונים, עם ההגעה להסדרים ביטחוניים או הפסקת אש בזירות השונות (מצב שיכול להשתנות בן רגע, כולל עד קריאת שורות אלה), התקדמנו בהשבתם לארץ של כמעט כל חטופינו, החיים והחללים – מטרת המלחמה הנעלה ביותר – והתחזקה מגמת העמידה במטרות כולן, כפי שהוגדרו במהלך המלחמה.

בד בבד, התפתחויות עולמיות ותהליכים אזוריים מביאים לידי ביטוי את ההכרח בהמשך ההשתנות וביכולת להכיר במציאות המתהווה, ולהתאים את צה"ל למגמת היווצרותם של שלושה מכלולי עימות מרכזיים במזרח התיכון: הציר השיעי פונדמנטליסטי, שבמוקדו איראן ושלוחיה. הוא אמנם נחלש עקב הישגינו במלחמה, אך פועל להשתקמות ושואף לנקמה ולחיזוק כוחו במרחב; הציר הסוני הקיצוני, שכולל מדינות וארגונים בסביבה קרובה ומרוחקת מישראל, מעצים את פריסתו

במרחב ובונה את כוחו לעתיד; האתגרים המתעצמים של הזירה הפלסטינית, ברצ"ע ביו"ש ובמוקדים נוספים במזרח התיכון.

מול כל אלה עלינו להמשיך במגמות ההשתנות, בלמידה מעמיקה ואפקטיבית, בלכידות פנימית בצה"ל ובמיצוי חיובי של ממשקי מדינה-חברה-צבא. ההבנות הללו חשובות לצה"ל על רקע המעבריות ממלחמה רב-זירתית עצימה לתהליכים מוסדיים, הפוטנציאל הניכר להשפעה בקומת הביטחון הלאומי, קידום אסטרטגיית צה"ל עדכנית וגיבוש תוכנית רב-שנתית חדשה.

אני מברך את תא"ל (מיל') ד"ר מאיר פינקל, מורי וידידי, על פרסום קובץ המאמרים ומצפה לאלה שיגיעו בעתיד. כמו כן ארצה להודות לשותפינו בהוצאת "מערכות" ובהוצאה לאור של משרד הביטחון, ולעמיתינו בגופי המחקר הצבאיים והאזרחיים על הסכמתם לשלב בספר מאמרים שפרסמו אצלם.

אני מעודד אתכם, הקוראים, ללמוד, להגיב, להתייחס וככל שתמצאו גם להתעמת ולהתווכח, כי אלה הבסיס ללמידה אפקטיבית, להשתנות עמוקה ומוצלחת. זה ביכולתנו.

קריאה מועילה !

תא"ל ד"ר איל פכט
מפקד מרכז דדו

נובמבר 2025
חשוון תשפ"ו